

HOVRÄTTEN MED OMGIVNING

Kulturmiljöbilaga till miljökonsekvensbeskrivning för detaljplanen för Västlänken

2016-06-21

INLEDNING OCH INNEHÅLL

BAKGRUND OCH SYFTE

Tyréns uppdrag är att ta fram en platskaraktärisering samt kulturmiljöbilaga för området kring gamla Hovrätten som komplettering till tidigare upprättade kulturmiljöunderlag för detaljplaner för Västlänken.

Då detta område inte detaljstuderats i tidigare kulturmiljöundersökningar som har utförts för området i samband med Västlänken så utgör denna rapport en komplettering till tidigare gjorda arbeten. Till uppdraget hör även en konsekvensanalys kopplad till kulturmiljön i relation till de nya förslag på placering av uppgång från station Korsvägen i anslutning till Renströmsparken och universitetsområdet.

MEDVERKANDE

Medverkande i arbetsgruppen har varit bebyggelseantikvarierna Anna Reuter Metelius (uppdragsansvarig) och Mikael Hammerman, Tyréns.

Beställare har varit Stadsbyggnadskontoret i Göteborgs stad genom Sophia Älfvåg.

Arbetet har genomförts under maj 2016

KULTURHISTORISK KONSEKVENSANALYS

En kulturhistorisk konsekvensanalys upprättas för att belysa de konsekvenser för kulturmiljön som kan uppstå i samband med förändringar i den fysiska miljön. Analysen sker utifrån en direkt respektive indirekt påverkan av kulturvärden. Bedömningen av direkt påverkan är kopplat till byggnader eller strukturer som uppbär ett kulturvärde och som rivs eller tas i anspråk av ny bebyggelse eller på annat sätt direkt påverkas

av förändringar. Indirekt påverkan berör upplevelsen av en miljö eller ett objekt med kulturvärde. Beroende på områdets egenskaper och karaktär kan miljön vara mer eller mindre känslig för inslag som riskerar att dominera omgivningarna eller bryta mot befintlig karaktär på ett sätt att upplevelsen och läsbarheten av området påverkas. Indirekt påverkan kan också vara knutet till företeelser som påverkar platsens möjlighet att användas m.m.

För att tydliggöra villkoren för konsekvenser som plan-förslaget innebär används en bedömningsskala omfattande liten, måttlig eller stor konsekvens. Konsekvensen kan bedömas både positivt och negativt samt därutöver bedömas som neutral.

KÄLLOR OCH BILDER

Byggnadsminnesutredning, Gamla Hovrätten i Göteborg, Antiquum AB 2014

Detaljplan för Musikhögskolan vid Olof Wijksgatan inom staden Lorensberg i Göteborg, Akt nr Fllac 4255, 1995, Göteborgs stad

PM Station Korsvägens västra uppgång, 2015-11-05, Stadsbyggnadskontoret, Göteborgs stad

Stadsutvecklingsprogram för Korsvägenområdet, Version 1.0, Sammanfattning januari 2016, Göteborgs stad

Ändrad detaljplan Bostäder vid Johannebergsgatan – Södra vägen (Kv 23 Drottningholm och kv 25 Ulriksdal) inom stadsdelen Lorensberg i Göteborg, Akt nr Fllac 3987, 1992, Göteborgs stad

Ändrad detaljplan för Universitetslokaler vid

Renströmsparken (Kv 21 Gripsholm) inom stadsdelen Lorensberg i Göteborg, Akt nr Fllac 4164, 1994, Göteborgs stad

Guide till Göteborgs arkitektur, Claes Caldenby, 2006

Kulturhistoriskt värdefull bebyggelse i Göteborg : ett program för bevarande., del I, Stadsbyggnadskontoret, Göteborg, 1999

Historiska kartor samt bygglovsritningar: Bygglovsarkivet, SBK, Göteborgs stad

Foto (där inget annat anges): Mikael Hammerman, Tyréns

INNEHÅLL

OMRÅDET	sid 3
---------	-------

REDAN ANTAGET

Gällande planer och befintligt skydd av kulturvärden	sid 4
--	-------

HISTORIK

Platsens historiska utveckling	sid 5
Bebyggelsehistoria	sid 6

KULTURMILJÖ- OCH STADSBILDSANALYS

Övergripande struktur	sid 9
Gatusekvenser och siktlinjer	sid 10
Bebyggelse/Arkitektur	sid 12

ANTI-KVARISK BEDÖMNING

Bedömningsgrund för konsekvensanalys av de aktuella projekten	sid 14
---	--------

KONSEKVENSBEDÖMNING

Förslagens konsekvenser för kulturmiljön	sid 15
--	--------

OMRÅDET

OMRÅDET KRING KORSVÄGEN

Lång tradition som infartsled och knutpunkt

Området ingick i Göteborg sedan staden grundades. Det var ett utkantsområde som arrenderades ut till landerier fram till 1800-talet. Södra Vägen fungerade som infartsled redan på 1600-talet. Platsen blev på 1700-talet korsväg då Örgrytevägen drogs fram. Såväl vägsträckningarna som spårvagnssträckningarna är desamma idag som de var ursprungligen.

Historiskt parkstråk

Där sekelskiftets stenstad slutade vidtog landerierna med odlingsmark och trädgrönska. En del av denna grönska finns kvar i form av ett parkstråk från "Himlabacken" nedanför Hvitfeldtska gymnasiet, via Lorensbergs villastad, Renströmsparken och Johannebergs landeri till Lisebergs nöjespark. Trots 1900-talets bebyggelse i detta stråk är det fortfarande möjligt att uppleva detta som ett huvudsakligen grönt bälte. Genom den gröna förbindelsegången Fågelsången knyts även Götaplatsen till detta parkstråk.

Möte mellan olika epokers planideal

I området möter 1800-talets rutnätsstad med pampiga och påkostade bostadshus och institutionsbyggnader det tidiga 1900-talets terränganpassade stadsplan med sin sammanhållna tegelarkitektur. Dessa skilda planideal är väl avläsbara på platsen.

Bebyggelse från olika epoker illustrerar stadens framväxt

Bebyggelsen inom området illustrerar olika utbyggnadsfaser och ger en tydlig bild över hur staden expanderat och vuxit fram. Här står byggnader från 1700-talet sida vid sida med byggnader från 2000-talet. Västra delen av utredningsområdet domineras av bebyggelse från 1900-1935 medan den östra delen

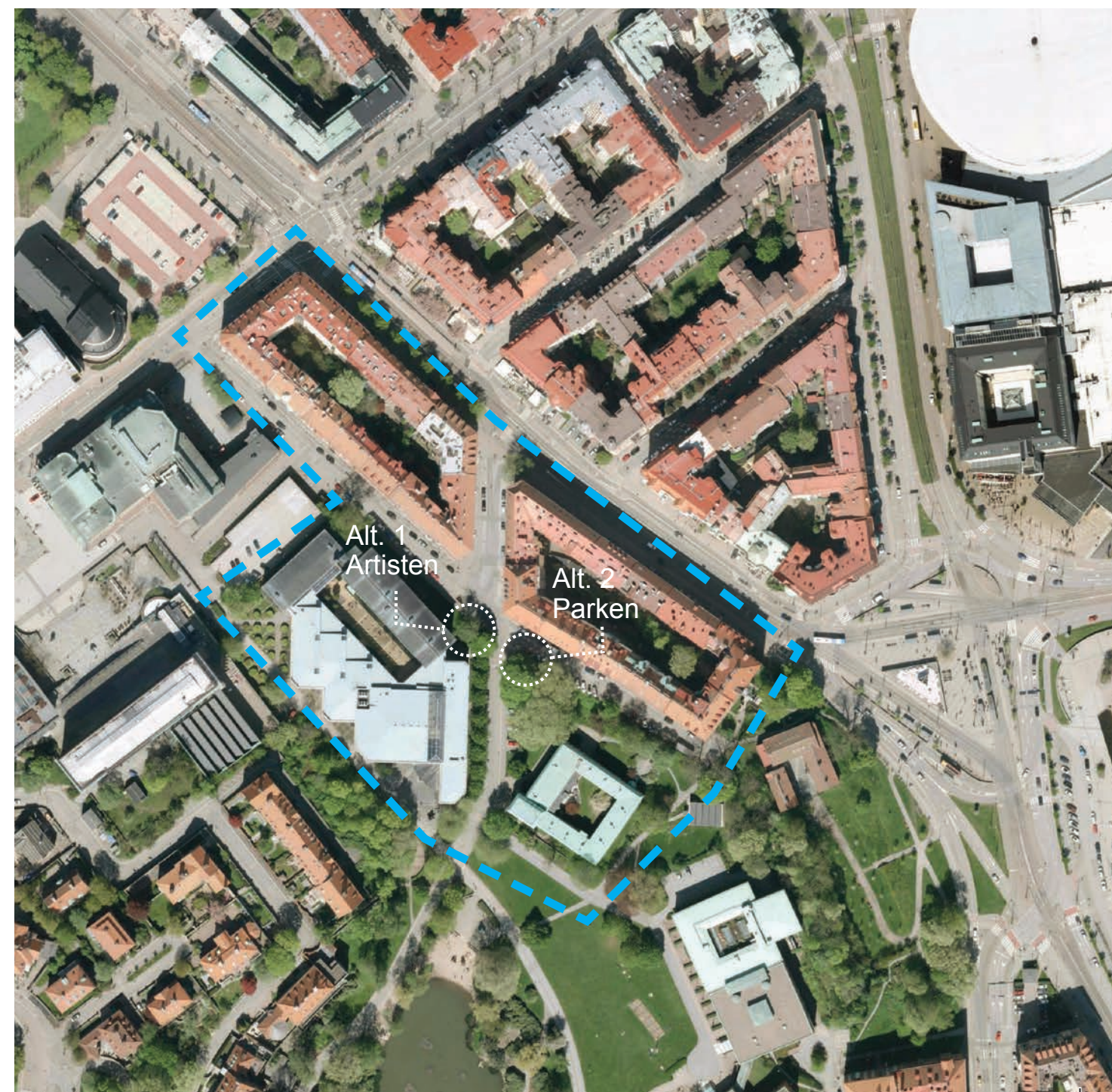
av området är mer heterogen i tillkomsttid – dock med betoning på bebyggelse uppförd 1970-2000-tal. Bebyggelsen bär därmed på flera olika berättelser – landeriet som minner om när platsen fortfarande nyttjades för odlingsmark, den högborgerliga stenstaden särskilt utformad för de välbärgade, det monumentala stadsbyggnadsprojektet Götaplatsen, 1920-talets storgårdskvarter med sina sociala ambitioner och evenemangsstråkets utveckling från 1923 fram till idag mm.

Rik arkitekturhistorisk palett

Inom området finns många fina exempel på arkitekturstilarna under 1900-talets första årtionden, t ex nationalromantiken i Lorensbergs villastad, den sena 1800-talets rikt dekorerade stenstadsbebyggelse och 1920-talsklassicism och 2000-talets glasade rymdfackverk. Göteborgsutställningen 1923 har lämnat många spår i området, i form av t ex Götaplatsen, Renströmsparken och Lisebergs nöjespark. Många av områdets landmärken är från senare delen av 1900-talet och från 2000-talets första år.

UTREDNING SOMRÅDET

Utredningsområdet utgörs av de kvarter som omger platsen för de två föreslagna lägena för ny uppgång från Station Korsvägen. Området avgränsas i norr av Södra vägen och Berzeliigatan, i öster av parkmiljön kring universitetsbiblioteket och Johannebergs landeri, i söder av Renströmsparken och Renströmsgatan samt i väster av Gösta Rahms gata.

UTSNITT UR ORTOFOTO ÖVER OMRÅDET MED UTREDNING SOMRÅDET SAMT FÖRSLAG TILL PLACERING AV UPPGÅNG FRÅN STATION KORSVÄGEN MARKERADE. FOTO: GÖTEBORGS STAD.

REDAN ANTAGET

Gällande planer och befintligt skydd av kulturvärden

TIDIGARE STÄLLNINGSTAGANDEN

Större delen av området har tidigare undersökts och beskrivits i Kulturmiljöunderlag för detaljplaner för Västlänken – Fördjupad kulturmiljöbeskrivning för korsvägen med omgivning (Antiquum, 2014) och Kulturmiljöbilaga till Miljökonsekvensbeskrivning för västlänken; järnvägstunneln (Tyréns, 2014)

RIKSINTRESSE

Hela utredningsområdet Hovrätten med omgivning är beläget inom riksintresset för kulturmiljövården (Miljöbalken 3 kap.) Göteborgs innerstad O 2:1-5.

Motivering för riksintresset

”Storstadsmiljö, formad av funktionen som ”Sveriges port mot väster” och det för sjöfart, handel och försvar strategiska läget vid mynningen av Göta älvs vattensystem. Rikets främsta sjöfartsstad samt residensstad, domkyrko- och universitetsstad, präglad av tre seklers handelsaristokrati. Ett av de förnämsta exemplen på 1600-talets stadsanläggnings- och befästningskonst, och på stadsbyggandet under 1800- och 1900-talen. Den göteborgska byggnadstraditionen med dess olika stadsdelskaraktärer. (Skolstad, Universitetsmiljö, Stiftsstad)”.

Uttryck för riksintresset

”1900-talets stadsbyggande och fortsatta utvidgning av staden, med de inledande decenniernas terränganpassade, oregelbundna planmönster, men även fullföljande av rutnätsskeden. Bostadsbebyggelse för olika samhällsskikt och som uttryck för olika stilepoker, och anläggningar för idrott, rekreation och nöjesliv. Övre Vasastaden-Lorensberg med institutionskomplex i parkmiljö och stenstadskvarter

med inslag av landshövdingehus. Götaplatsen med omgivande kulturinstitutioner. Lorensbergs villastad och Nedre Johannebergs slutna hyreshuskvarter.”

GÖTEBORGS STADS BEVARANDEPROGRAM

All äldre bebyggelse inom området omfattas av bevarandeprogrammet. Gamla Hovrätten och de äldre byggnaderna inom Artisten - f.d. Flickläroverket, hör till området Vasaparken – Götaplatsen – Renströmsparken (Vasastaden 6:B). Bebyggelsen i kvarteren Ulriksdal och Drottningholm omfattas även de av bevarandeprogrammet och hör till området Johannebergsgatan – Lundgrensgatan (Lorensberg 6:D).

SKYDD I GÄLLANDE DETALJPLANER

Samtliga äldre byggnader i området, alltså inte de nyare delarna av Artisten, har skyddsföreskrifter (q) i gällande detaljplaner. För området gäller tre olika detaljplaner. Nedan redovisas dessa byggnadsvis i punktform.

Gamla Hovrätten

- Byggnaden får ej rivas. Vid ut- och invändiga underhållsarbeten skall utförande beträffande utseende och kvalitet väljas om möjligt med originalutförande. Planlösningen skall i allt väsentligt bibehållas.

Artisten, fd. Flickläroverket

- Ändring av en byggnad får inte förvanska dess karaktär eller anpassning till omgivningen.

Kvarteret Ulriksdal och kvarteret Drottningholm

- Ändring av en byggnad får inte förvanska dess karaktär eller anpassning till omgivningen

ÖVRIGA STÄLLNINGSTAGANDEN

2014 gjordes även en byggnadsminnesutredning gällande Gamla Hovrätten av Antiquum AB, på uppdrag av Länsstyrelsen i Västra Götaland. Länsstyrelsen avlog senare byggnadsminnesansökan. I utredningen sammanfattas byggnadens värden enligt följande:

”Sammantaget besitter Gamla Hovrätten i Göteborg ett mycket högt kulturhistoriskt värde. Den är samhälls- och rättshistoriskt intressant som en av endast fyra byggnader i Sverige som uppförts som just hovrätter och speglar även genom sin inre rumsliga struktur de förändringar i rättsverksamheten som den nya rättegångsbalken medförde. (...)

Hovrätten besitter också ett stort arkitekturhistoriskt värde genom sin tidstypiska utformning med hög materialkvalitet och omsorg om detaljerna både ut- och invändigt. Byggnaden är därtill till stora delar mycket välbevarad från uppförandet 1947. (...) Vår bedömning är att byggnadens värden är så höga att de kan motivera en byggnadsminnesförklaring”.

RIKSINTRESSEOMRÅDET SKRAFFERAT I RÖTT.
KARTUTSNITT FRÅN LÄNSSTYRELSENS WEBBGIS

KARTA FRÅN BEVARANDEPROGRAMMET MED OMRÅDETS
AVGRÄNSNING MARKERAD

HISTORIK

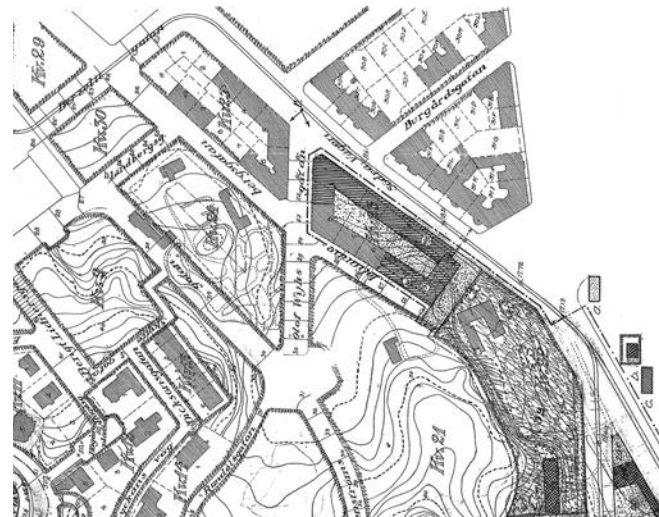
Platsens historiska utveckling

OMRÅDETS HISTORIK

Utredningsområdet har undersökts som del i ett större geografiskt sammanhang och område i rapporterna Kulturmiljöunderlag för detaljplaner för Västlänken – Fördjupad kulturmiljöbeskrivning för korsvägen med omgivning (2014) och Kulturmiljöbilaga till Miljökonsekvensbeskrivning för västlänken; järnvägstunneln (2014). Därför beskrivs endast det avgränsade utredningsområdet.

Större delen av utredningsområdet bestod av obebyggd mark i Göteborgs utkant fram till mitten av 1910-talet när de första husen i kvarteren Ulriksdal och Drottningholm börjar uppföras. Detta efter att dåvarande stadsingenjören Albert Lilienberg 1907 upprättat en stadsplan för delar av Johanneberg och Lorensberg, som sedan reviderades och utvidgades 1917. Planerna var tydligt inspirerade av de nya ideal i stadsplanering som bland annat Camillo Sitte förespråkade. Detta var ett estetiskt stadsplaneideal med oregelbundna gatunät och platser, där ojämnheter i terrängen inte skulle utplånas och föras in i rutnät utan istället bibehållas för att skapa nivåer och oregelbundenhet i terrängen. Platsens naturliga förutsättningar skulle utnyttjas för att skapa utblickar och fondperspektiv.

Därefter följer jubileumsutställningen 1923 där större delen av Renströmsparken och området kring Götaplatsen planeras, och till viss del uppförs. Redan på jubileumskartan från 1923 är läroverksbyggnaderna planerade och utritade på kartan. 1948 Uppförs Hovrätten för Västra Sverige invid Olof Wijksgatan och några år senare uppförs universitetsbiblioteket strax söder om utredningsområdet. Därefter följer utbyggnaden av ett flertal byggnader kopplade till Göteborgs universitet kring Renströmsparken fram tills idag.

UTSNITT, LILIENBERGS STADSPLAN, 1917

UTSNITT, JUBILEUMSKARTAN, 1923

HISTORIK

Bebyggelsehistoria

GAMLA HOVRÄTTEN

Gamla Hovrätten uppfördes 1947-48 för att inhysa den nyinstiftade Hovrätten för Västra Sverige, efter ritningar av arkitekt Hakon Ahlberg, en av Sveriges mest framträdande arkitekter och en av de ideologiskt ledande svenska arkitekterna under det tidiga 1900-talet. Hans verk bär tydliga känneteckan för tidens svängningar i gestaltning och arkitekturstilar, från nationalromantiska byggnader, via 20-tals klassicism till 30- och 40-talets funktionalism. Han tog även initiativ till bildandet av organisationen Svenska Arkitekters Riksförbund (SAR) som han sedan själv ledde.

Hovrättsbyggnaden är uppförd av rött tegel i två till tre våningar, av fyra sammanlänkade byggnadskroppar kring en en sluten innergård, med domssalar, och sessionsal i den förhöjda delen mot entrésidan samt tjänsterum i övriga tre byggnadskroppar. Entréhallens fasad mot gården har större glaspartier. Taket har ett brant takfall och är belagt med koppar, fasadernas två burspråk samt tjänstemannaentrén är utförda i trä. Över entrén sitter det lilla riksvapnet med tre kronor, och därunder landskapsvapnen för de landskap som tillhör hovrätten för västra Sverige.

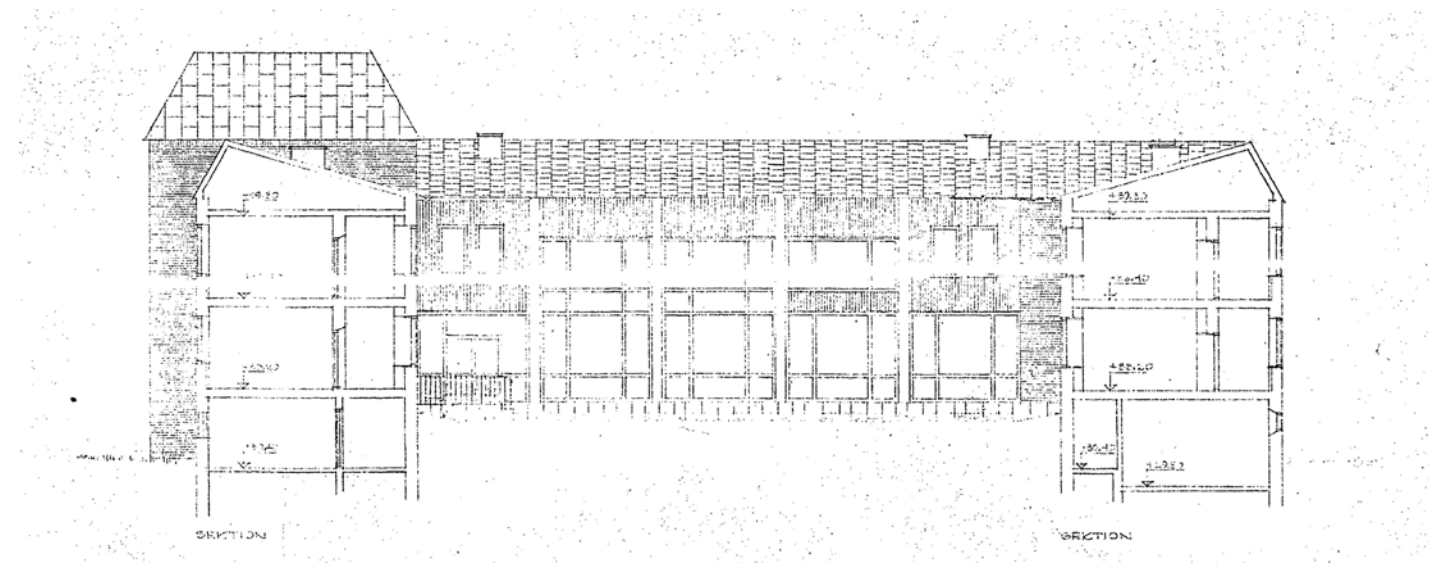
1992 flyttade Hovrätten verksamheten till Broströmiahuset vid Packhusplatsen. Vissa ombyggnader gjordes både interiört och exteriört 1994-95 i samband med att Göteborgs universitet flyttade in verksamhet i byggnaden. Utöver de ändringar som då gjordes så är gamla Hovrätten i princip oförändrad sedan uppförandet.

GAMLA HOVRÄTTEN IDAG

GAMLA HOVRÄTTEN IDAG

NYBYGGNADSRITNING, HOVRÄTTEN

ÄLDRE FOTOGRAFI, HOVRÄTTEN 1950-TAL. FOTO: ARKITEKTUR- OCH DESIGNCENTRUM

HISTORIK

Bebyggelsehistoria

ARTISTEN OCH F.D. FLICKLÄROVERKET

Artisten består av en äldre del som består av två äldre byggnadskroppar, det fd. flickläroverket uppfört 1935-36 och ritat av arkitekt Ragnar Ossian Swensson, medlem i arkitektkonsortiet ARES som ritade såväl konstmuseet vid Götaplatsen såväl som Jubileumsutställningen 1923. Byggnaderna uppfördes i gult tegel med sockel av granit samt flacka sadeltak i en stram klassicistisk arkitektur, som tydligt ansluter till bebyggelsen kring Götaplatsen. Läroverket byggdes som två byggnadskroppar i vinkel, den högre huvudbyggnaden längs med Johannebergsgatan och en lägre flygelbyggnad som innehöll aula, gymnastiksal och vaktmästarbostad. När nya Artisten uppfördes så revs delar av flygelbyggnaden och hela skolgården bebyggdes.

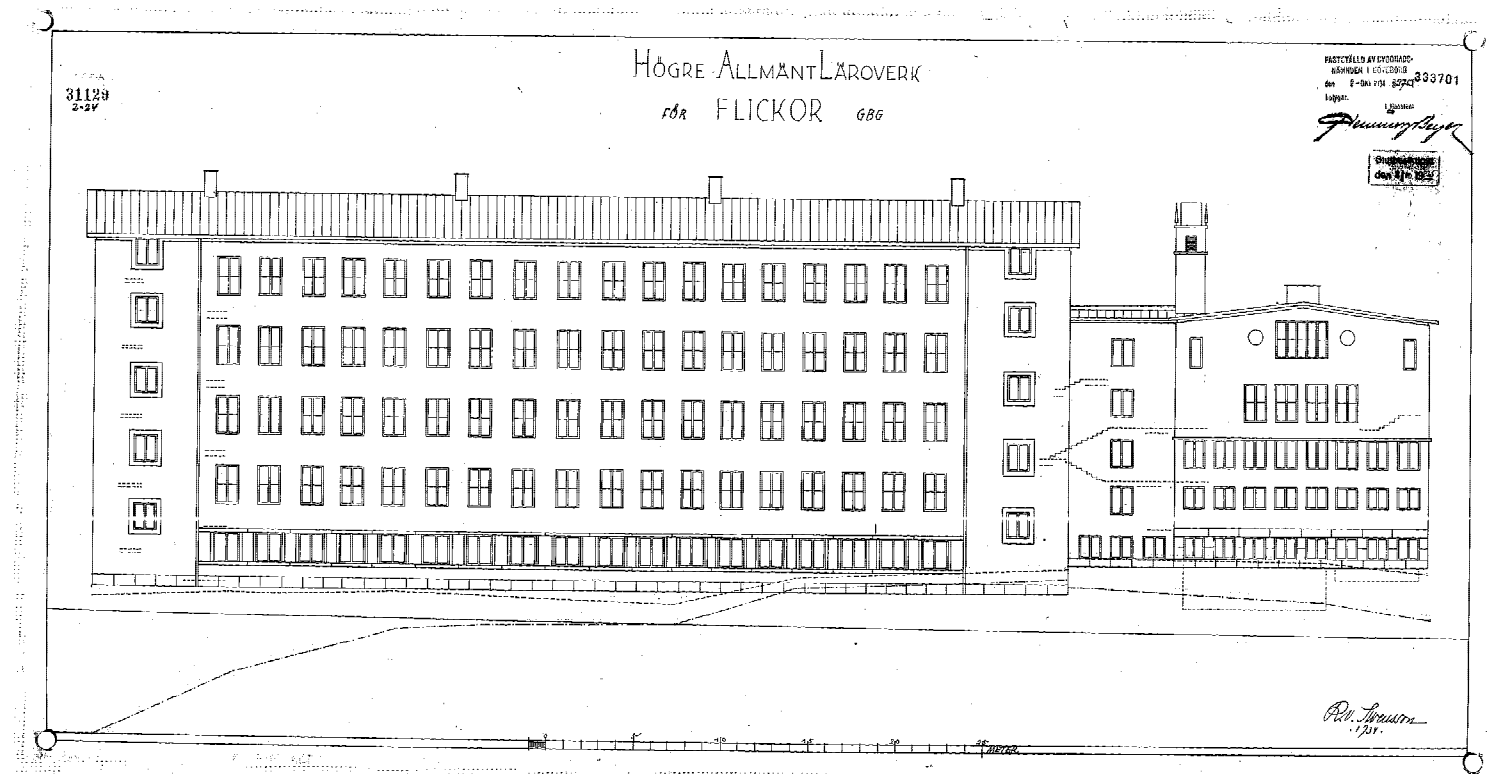
Den nyare delen av Artisten är från 1992 och är sammanbyggd med äldre bygganderna. Nya Artisten uppfördes som musik- teater- och operahögskola för Göteborgs universitet och är ritad av Erseéus, Frenning & Sjögren Arkitekter samt Nyréns arkitektkontor. Den nya byggnaden är även den uppförd i gult tegel, som knyter an till den sammanhållna bebyggelsen kring Götaplatsen.

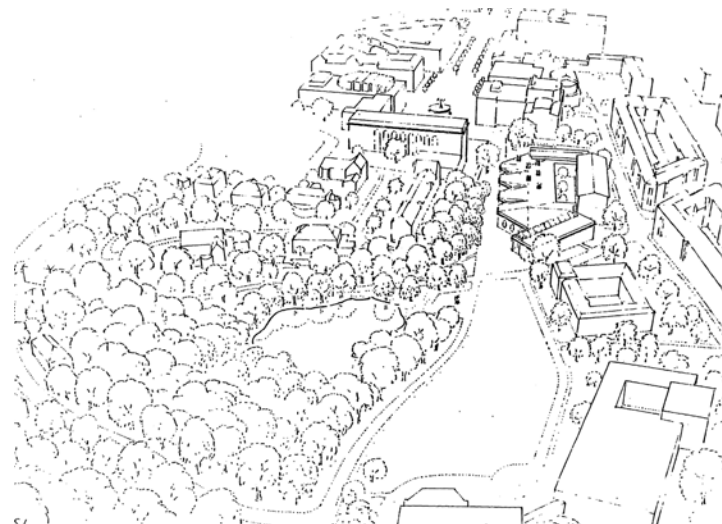
NYA ARTISTEN MED KONSTMUSEET VID GÖTAPLATSEN I BAKGRUNDEN

VYKORT, FLICKLÄROVERKET, 1941, FOTO: GÖTEBORGS STADSMUSEUM

NYBYGGNADSRITNING, HÖGRE ALLMÄNT LÄROVERK FÖR FLICKOR

ILLUSTRATION, NYBYGGNADSHANDLINGAR FÖR NYA ARTISTEN, 1990

GÖTAPLATSEN MED LÄROVERKET T.V. SENT 1930-TAL, FOTO: GÖTEBORGS STADSMUSEUM

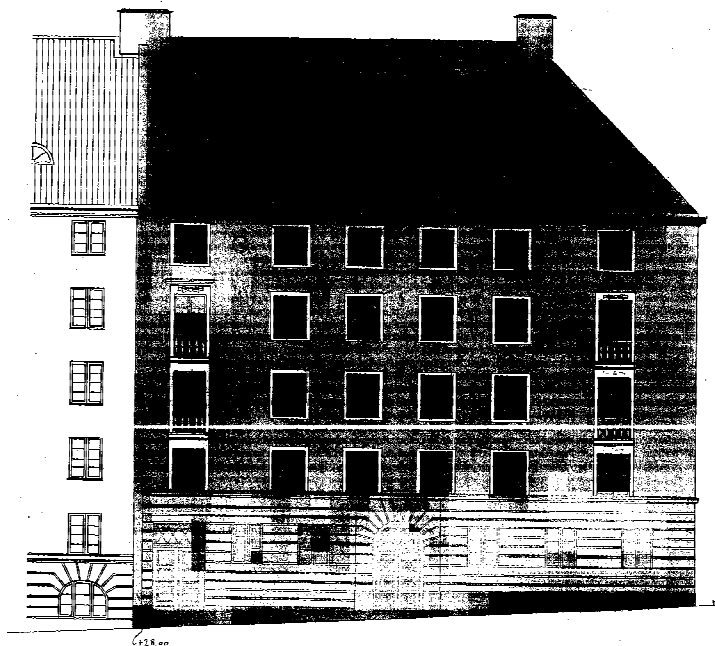
HISTORIK

Bebyggelsehistoria

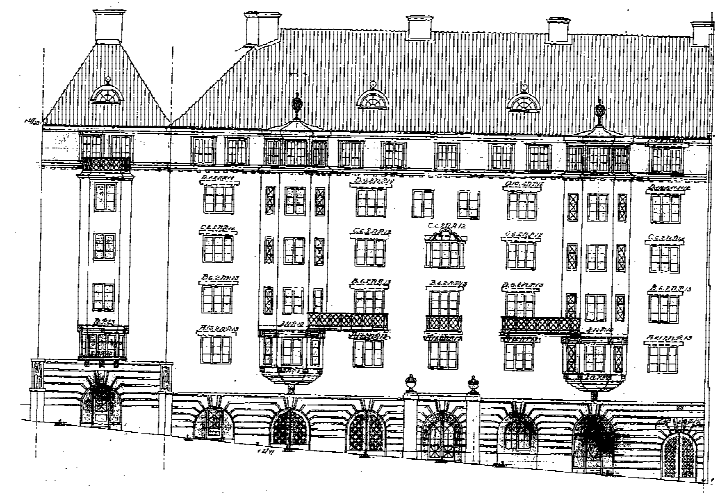
KVARTERET ULRIKSDAL OCH KVARTERET DROTTHINGHOLM

I början av 1900-talet upprättade stadsingenjör Albert Lilienberg planer för bostadskvarter norr och söder om Johannebergs landeri, längs både Johannebergsgatan och Lundgrensgatan–Carlandersplatsen. Kvarteren byggdes ut under åren 1914–35, tillsammans med kvarteren Skokloster och kv Stenskvättan söder om korsvägen, och de enskilda husen ritades av flera av tidens mest framstående Göteborgsarkitekter bl.a. E Torulf, C Hj och T Zetterström, K M Bengtsson, A Bjerke R O Swensson, N Olsson och E Holmdal.

Bostadsbebyggelsen i kvarteren Ulriksdal och Drottningholm omfattar två storgårdskvarter med påkostade stenhus utförda i nationalromantisk eller 20-talsklassicistisk stil. De är i 6 våningar med branta tegeltäckta sadeltak och fasader av rött tegel. Vanliga detaljer är rustikmurade bottenvåningar och hörnkedjor. Flera av husen har naturstensportaler eller andra dekorativa detaljer av sten och i flera entréer är den ursprungliga interiören med dekormålning kvar.

NYBYGGNADSRITNING 1924, JOHANNEBERGSGATAN, KV DROTTHINGHOLM

NYBYGGNADSRITNING 1915, HÖRNHUSET JOHANNEBERGSGATAN/OLOF WIJKSGATAN, KV ULRIKSDAL

KV DROTTHINGHOLM FRÅN SÖDER, MED HOVRÄTTSTOMTEN I FÖRGRUNDEN, CA 1935, FOTO: GÖTEBORGS STADSMUSEUM

KULTURMILJÖ- OCH STADSBILDSANALYS

Övergripande struktur

GRÖNSKA OCH TOPOGRAFI

I området finns grönska främst kring gamla Hovrätten och i anslutning till Johannebergs landeri samt Renströmska parken. I den parkliknande miljön som omgärdar gamla Hovrätten finns fem stora äldre träd, varav flertalet är kastanjeträd, nära korsningen Johannebergsgatan/Olof Wijksgatan. Även vid Artistens entré mot Olof Wijksgatan står två äldre träd, samt ett träd längre västerut invid Johannbergsgatan. Längs Artistens fasad mot Olof Wijksgatan återfinns en trädrad med kastanjeträd. GC-stråket, Fågelsången, från Renströmsgatan/Olof Wijksgatan till Götaplatsen ramas in av grönska i form av Rhododendronbuskar och mindre träd av Kastanj och Hägg. Sammantaget upplevs området kring korsningen Johannebergsgatan/Olof Wijksgatan och söderut mot Renströmsparken som ett lummigt och grönt stadsrum.

BEBYGGELSE OCH GATOR

Genom området löper Johannebergsgatan som korsas av Olof Wijksgatan, korsningen mellan de två gatorna utgör utredningsområdets centrum. Johannebergsgatan utgör också gräns för den täta bostadsbebyggelsen som följer Lilienbergs stadsplan norr om gatan, och de friliggande utbildnings- och institutionsbyggnaderna söder om gatan. Gaturummet kring den äldre bostadsbebyggelsen i kvarteren Ulriksdal och Drottningholm har en stadsmässig och urban karaktär som söder om Johannebergsgatan övergår i en parklik miljö, där den gamla Hovrättsbyggnaden är placerad indragen från gatan uppe på en höjd. Även de äldre delarna av Artisten, det f.d. läroverket ligger indraget från gatan, och nivåskilt från gaturummet, vilket speglar områdets karaktär av institutionsbyggnader fritt placerade kring Renströmsparken.

KULTURMILJÖ- OCH STADSBILDSANALYS

Gatusekvenser och siktlinjer

1. Olof Wijksgatan från norr, den höga bostadsbebyggelsen i kv Drottningholm och Ulriksdal ramar in gaturummet som öppnas upp i korsningen med Johannebergsgatan. Artistens äldre och nyare del utgör ett fondmotiv tillsammans med de äldre träden.

3. Johannebergsgatan mot nordväst, tät stadsmässig miljö norr om gatan i kv Drottningholm kontrasterar mot den gröna parklika miljön kring gamla Hovrätten. F.d. Läroverksbyggnaden knyter skalmässigt an till den högre bostadsbebyggelsen på motsatt sida av gatan.

2. Vy söderut från korsningen Olof Wijksgatan/Johannebergsgatan med gamla Hovrätten uppe på en slänt, indragen från gatan i en parklik miljö.

4. Vy söderut längs Renströmsgatan. Universitetsbiblioteket och Humanisten ramar in Renströmsparken söderut.

KULTURMILJÖ- OCH STADSBILDSANALYS

Gatusekvenser och siktlinjer

5. Johannebergsgatan mot sydost, kvarteret Ulriksdals höga tegelfasader med lokaler i bottenplan ger en stadsmässig upplevelse. Den indragna högre placerade bebyggelsen inom Artisten har en mer sluten karaktär mot gatan. Den nationalromantiska och klassicistiska arkitekturen i mörkt tegel möter den strama mer funktionalistiska läroverksbyggnaden i ljus tegel.

7. Vy längs Fågelsången i riktning mot Götaplatsen, Artistens gula tegelfasader med indragna partier skapar ett tydligt gaturum tillsammans med vegetationen på motsatt sida gc-banan. Arkitekturen spelar tydligt an till Götaplatsens och konstmuseets gestaltning och formspråk.

6. Olof Wijksgatan norrut, Artistens tegelfasad skymtar bakom kastanjetråd, markparkering mot gamla Hovrätten. De äldre träden markerar gatukorsningen och övergången till Lilienbergs täta stadsplan som möter stenstadsbebyggelsen vid Södra vägen.

8. Kvarteret Drottningholm sett från Korsvägen, längs Södra vägen. Kv. Ulriksdal skymtar bakom träden i bakgrunden. Hög, tät tegelarkitektur i rött tegel. Nationalromantik och 20-tals klassicism samsas i samma kvarter.

KULTURMILJÖ- OCH STADSBILDSANALYS

Bebyggelse/Arkitektur

BEBYGGELSE INOM OMRÅDET

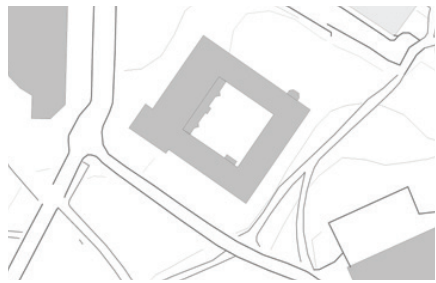
1. Gamla Hovrätten
2. Kv Drottningholm & kv Ulriksdal
3. Artisten, gamla delen (f.d. läroverket)
4. Artisten, nya delen

KULTURMILJÖ- OCH STADSBILDSANALYS

Bebyggelse/Arkitektur

PLAN

1. Gamla Hovrätten, 2-3 vån.

2. Kv Drottningholm & kv Ulriksdal, 6-8-vån.

3. Artisten, 3-5-vån. (gamla delen)

4. Artisten, 2-5-vån. (nya delen)

VOLYMER

GATURUM

FASADER

MATERIAL

Låg volymskala, med ett förhöjt entréparti, kringbyggd innergård. Byggnaden är indragen från gatan, omgiven av grönska mot gatan. Fasaderna är av rött tegel, taken klädda med koppar och med brant takfall. Burspråk och personalentré är av rödmålat trä. Fönstersnickerier är vitmålade.

Slutna storgårdskvarter som följer terrängen i 6-8-våningar. Omsorgsfullt utformad och påkostad arkitektonisk utformning, tidstypisk arkitektur med såväl nationalromantik som 20-talsklassicism finns representerat. Tätt stadsmässigt gaturum. Fasader av rött tegel, med sockel och andra element av granit. Branta sadeltak täckta med lertegel.

Två sammanbyggda volymer i vinkel, indragna från gatan i en stram arkitektur med formspråk från 20-talsklassicismen. Monumental och påkostad arkitektur. Sammanbyggt med den nyare delen av Artisten. Flacka sadeltak, fasad av gult tegel med sockel av granit.

Stor nybyggnad som är sammanbyggd med de äldre byggnaderna i kvarteret. Sluten fasad längs med Olof Wijksgatan och entréer i norr och söder. Fasader i gult tegel och takfot som ansluter till Götaplatsens utformning. Fönstersnickerier och dörrar är utförda i oljat trä.

ANTI-KVARISK BEDÖMNING

Bedömningsgrund för konsekvensanalys av de aktuella projekten

TIDIGARE DEFINIERADE KULTURMILJÖVÄRDEN

I Kulturmiljöbilaga till Miljökonsekvensbeskrivning för västlänken; järnvägstunneln (2014) redogörs för hela området kring Korsvägen och områdets kulturmiljövärden definieras. Detta redogörs utifrån ett antal centrala kulturhistoriska värden. Områdets kulturmiljövärden har delats in i olika teman, som redovisas nedan, de värden (C + G) som berör området kring Hovrätten är markerade med fetstil. Beskrivningar av de värdeteman som berör området kring Hovrätten är utdrag från tidigare nämnda rapport.

Av dessa utgör temana A-E samt G konkretisering av riksintresset för kulturmiljövård.

Värdeteman

A) Kommunikationshistoriskt viktig plats med lång tradition

B) Viktiga rester från landeriepoken

C) Stadsbyggnadshistoriskt viktigt område

D) Viktiga spår av Sveriges största utställning genom tiderna

E) Byggnads- och arkitekturhistoriskt viktiga monument

F) Visuella samband och siktlinjer

G) Renströmska parken

H) Värdefull fornlämningsmiljö

C) Stadsbyggnadshistoriskt viktigt område

Korsvägen har ett stort stadsbyggnadshistoriskt värde genom att platsen med sina skilda stadsplaneideal och olika arkitektoniska stilideal ger en tydlig bild över hur staden har expanderat och vuxit fram. Mötet mellan 1800-talets rutnätsplan i norr och 1900-talets

terränganpassade stadsplan i söder är särskilt intressant.

Oregelbundenheter i terrängen, trappor och terrasser är viktiga för förståelsen av Lilienbergs stadsplan.

G) Renströmska parken

Renströmsparken som formades av markområden tillhörande landeriet Lyckan var en central del av Göteborgsutställning 1923 och parken i sig är mycket välbevarad från utställningstiden. Renströmsparken ingår i ett sammanhängande grönområde som har sina rötter i den odlingsmark och grönska som tillhört de landerier som omgav staden. Förutom parken i sig finns en del rester i terrängen av utställningens installationer, t ex fundamenten till den linbana som gick härifrån till Lisebergsområdet. Näckrosdammen är också ett viktigt spår av utställningen. Parken har i sig ett parkhistoriskt värde som en fritt formad stadspark i en romantisk, naturefterhärmande tradition. Inom och i anslutning till parken finns flera enskilda byggnader av högt kulturhistoriskt värde; Artisten, Universitetsbiblioteket, Hovrätten, radhus vid Dicksonsgatan i Lorensbergs villaområde samt Konstmuseet. Området har visuella kopplingar till Konstmuseet och Götaplatsen, Södra vägens stenstadskvarter, Näckrosdammen och Humanisten.

VÄRDEBÄRANDE EGENSKAPER

De kulturhistoriska värden som området kring gamla Hovrätten uppvisar är dels i form av dokumentvärde, genom de stadsbyggnadshistoriska värden som pekats ut för området, dels i form av upplevelsevärde, där möjligheten att idag uppleva Lilienbergs stadsplaneideal och hur de kontrasterar mot Hovrättens placering och gestaltning i samspel med

ILLUSTRATION ÖVER OMRÅDETS MEST CENTRALA VÄRDEN, I KULTURMILJÖBILAGA TILL MILJÖKONSEKVENSBESKRIVNING FÖR VÄSTLÄNKEN; JÄRNVÄGSTUNNELN (2014).

andra institutionsbyggnader kring Renströmsparken, samt den monumentala gestaltningen av Artistens gamla och nya delar i samklang med Götaplatsen. Områdets kulturhistoriska värden bärs främst fram av de egenskaper som listas här.

- Enskilda byggnader med stort kulturhistoriskt värde (Hovrätten samt Artistens nya och gamla delar)
- Sammanhållen och välbevarad bostadsbebyggelse från 1910-30-tal i kv. Ulriksdal och kv Drottningholm som enligt Lilienbergs stadsplan följer terrängen
- Tydligt läsbart och synligt möte mellan Lilienbergs stadsplan och senare tiders planideal

- Äldre stora träd och mindre träd och buskar skapar en grön och lummig stadsmiljö
- Bebyggelse präglad av höga arkitektoniska anspråk och material av hög kvalitet.
- Tegel som fasadmateriell inom hela området, gult tegel mot Götaplatsen, rött tegel mot universitetsområdet

KONSEKVENSBEDÖMNING

Förslagets konsekvenser för kulturmiljön

SAMLAD KONSEKVENSBEDÖMNING

Matrisen nedan visar att de föreslagna placeringarna av uppgång från station Korsvägen inte kommer att få några större negativa konsekvenser på kulturmiljön i området. Förslagen på ny placering av uppgång från station Korsvägen bedöms utgöra marginell negativ miljöpåverkan på Tema G, Renströmsparken, då enskilda byggnader av högt kulturhistoriskt värde indirekt påverkas till viss del av föreslagna byggnader.

Alternativ 1

Föreslagen placering av uppgången enligt alternativ 1 har bedömts ha marginell negativ påverkan på kulturmiljön (Tema G), dock har bedömningen endast gjorts utifrån den föreslagna ändringen i sig, eventuella rivningar eller ändringar av befintliga byggnader inom Artisten-området har ej bedömts i nuläget.

Alternativ 2

Placering av uppgången enligt alternativ 2, i anslutning till gamla Hovrätten, har bedömts utgöra en marginell neaktiv påverkan på kulturmiljön. Detta då det främst rör sig om indirekt påverkan, i form av ett förändrat stadsrum, då förslaget innebär att ett flertal äldre träd försvinner från området.

	A) Kommunikations- historiskt viktig plats med lång tradition	B) Viktiga rester från landeriepoken	C) Stadsbyggnads- historiskt viktigt område	D) Viktiga spår efter jubileums- utställninge n	E) Byggnads- och arkitekturhistoriskt viktiga monument	F) Viktiga visuella samband	G) Renströms- parken	H) Värdefull fornlämnings- miljö	I) Övrig stadsbild
Stationsuppgång Alternativ 1	Ingen	Ingen	Ingen	Ingen	Ingen	Ingen	Marginell	Ingen	Ingen
Stationsuppgång Alternativ 2	Ingen	Ingen	Ingen	Ingen	Ingen	Ingen	Marginell	Ingen	Ingen

I MATRISEN OVAN REDOVISAS DE PLANERADE ÅTGÄRDERNAS KONSEKVENSER FÖR PLATSENS KULTURHISTORISKA VÄRDEN. TEMANA AE SAMT G,

KONSEKVENSBEDÖMNING

Förslagets konsekvenser för kulturmiljön, Alternativ 1

AKTUELLT FÖRSLAG

Enligt aktuellt förslag så placeras station Korsvägens västra uppgång integrerat med bebyggelsen (befintlig eller framtida) inom Artisten, vid korsningen Olof Wijksgatan/Johannebergsgatan. Då utformning, skala och exakt placering av uppgången inte precisterats mer ingående har bedömning av påverkan samt konsekvenser endast utgått från befintligt material.

Direkt påverkan

Placering av ny uppgång till station Korsvägen enligt alternativ 1 innebär att uppgången integreras med befintlig eller tillkommande bebyggelse inom Artisten. Förslaget innebär direkt påverkan, i okänd omfattning då inget förslag på utformning eller exakt placering finns, då ny byggnad sammabyggs eller placeras intill befintlig bebyggelse.

Om den äldre bebyggelsen rivs i större utsträckning och ersätt med nya byggnader kan det innebära stora konsekvenser för områdets kulturvärden, detta har ej bedömts här, utan endast föreslagen placering av ny uppgång. De äldre träd som finns utanför Artistens entré mot Johannebergsgatan kommer sannolikt att försvinna om ny uppgång placeras där.

Sammantaget bedöms den direkta påverkan utifrån förslaget innebära ingen eller en liten negativ konsekvens för kulturmiljön.

Indirekt påverkan

Då några av de äldre träd som finns på platsen försvinner, får förslaget viss indirekt påverkan på hur området upplevs. Upplevelsen av ett grönt stadsrum med större träd påverkas då i viss mån i negativ riktning.

Beroende på utformning, rivning av befintliga

byggnader etc. kan större indirekt påverkan på områdets struktur och upplevelsen av gaturummet uppkomma. Men då inga förslag presenterats, bedöms inte den eventuella påverkan sådana ingrepp kan ge på områdets kulturmiljö.

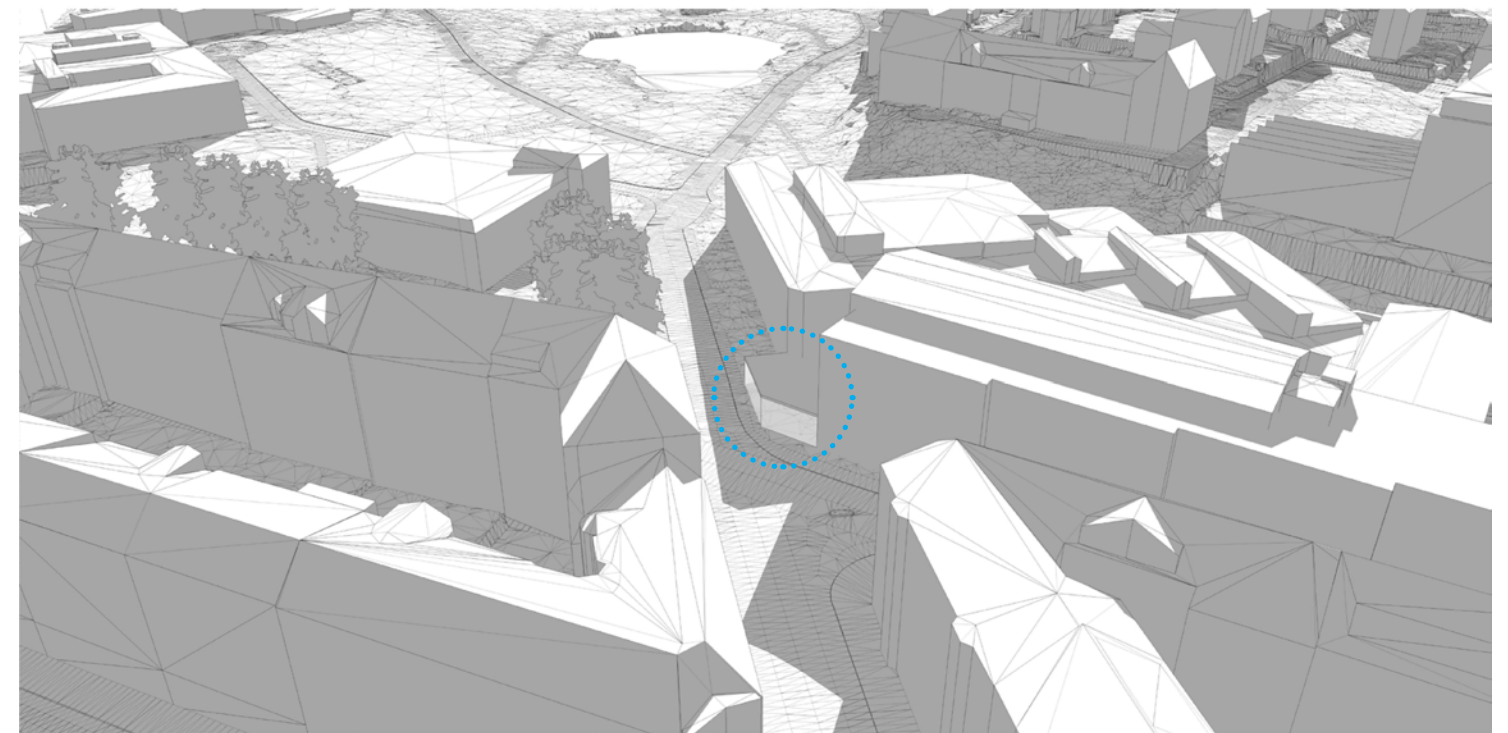
Sammantaget bedöms den indirekta påverkan utifrån förslaget innebära ingen eller en liten negativ konsekvens för kulturmiljön.

KUMULATIVA EFFEKTER

En stationsuppgång vid gamla Hovrätten riskerar att ge kumulativa effekter i form av nya hårdgjorda ytor som tar parkmark i anspråk. Ny byggnads höjd och skala utgör också en kritisk punkt.

Det går inte att utesluta att byggnader i anslutning till schaktområdet och järnvägstunneln i samband med såväl byggskedet som driften av Västlänken kan komma att beröras av vibrationer. Även äldre rustbäddar och grundläggning kan komma att påverkas genom förändrade grundvattennivåer.

Det pågår arbete med att ta fram detaljplaneprogram för Campus Näckrosen samt detaljplan för bostäder vid Carlandersplatsen och nya lokaler för Humanisten. Detta kan antas få kumulativa effekter för kulturmiljön i området.

ALT. 1, UPPGÅNG INTEGRERAD I BEFINTLIG ELLER NY BYGGNAD INOM ARTISTEN, NY UPPGÅNG MARKERAD MED BLÅ CIRKEL

UNGEFÄRLIGT LÄGE FÖR PLACERING AV UPPGÅNG ENLIGT ALT. 1

KONSEKVENSBEDÖMNING

Förslagets konsekvenser för kulturmiljön, alternativ 2

AKTUELLT FÖRSLAG

Enligt aktuellt förslag så placeras station Korsvägens västra uppgång som en enskild byggnad strax norr om gamla Hovrätten, i korsningen Olof Wijksgatan/ Johannebergsgatan. Då utformning, skala och exakt placering av uppgången inte preciserats mer ingående har bedömning av påverkan samt konsekvenser endast utgått från befintligt material.

Direkt påverkan

Placering av uppgång för Station Korsvägen enligt alternativ 2 innebär att en ny enskild byggnad uppförs strax norr om gamla Hovrätten. Förslaget innebär direkt påverkan på så sätt att ett flertal, eller samtliga, av de äldre träd som nu finns norr om Hovrättsbyggnaden försvinner.

Sammantaget bedöms den direkta påverkan utifrån planförslaget innebära ingen eller en liten negativ konsekvens för kulturmiljön.

Indirekt påverkan

Då några av de äldre träd som finns på platsen försvinner, får förslaget viss indirekt påverkan på hur området upplevs. Upplevelsen av ett grönt stadsrum med större träd påverkas då i viss mån i negativ riktning.

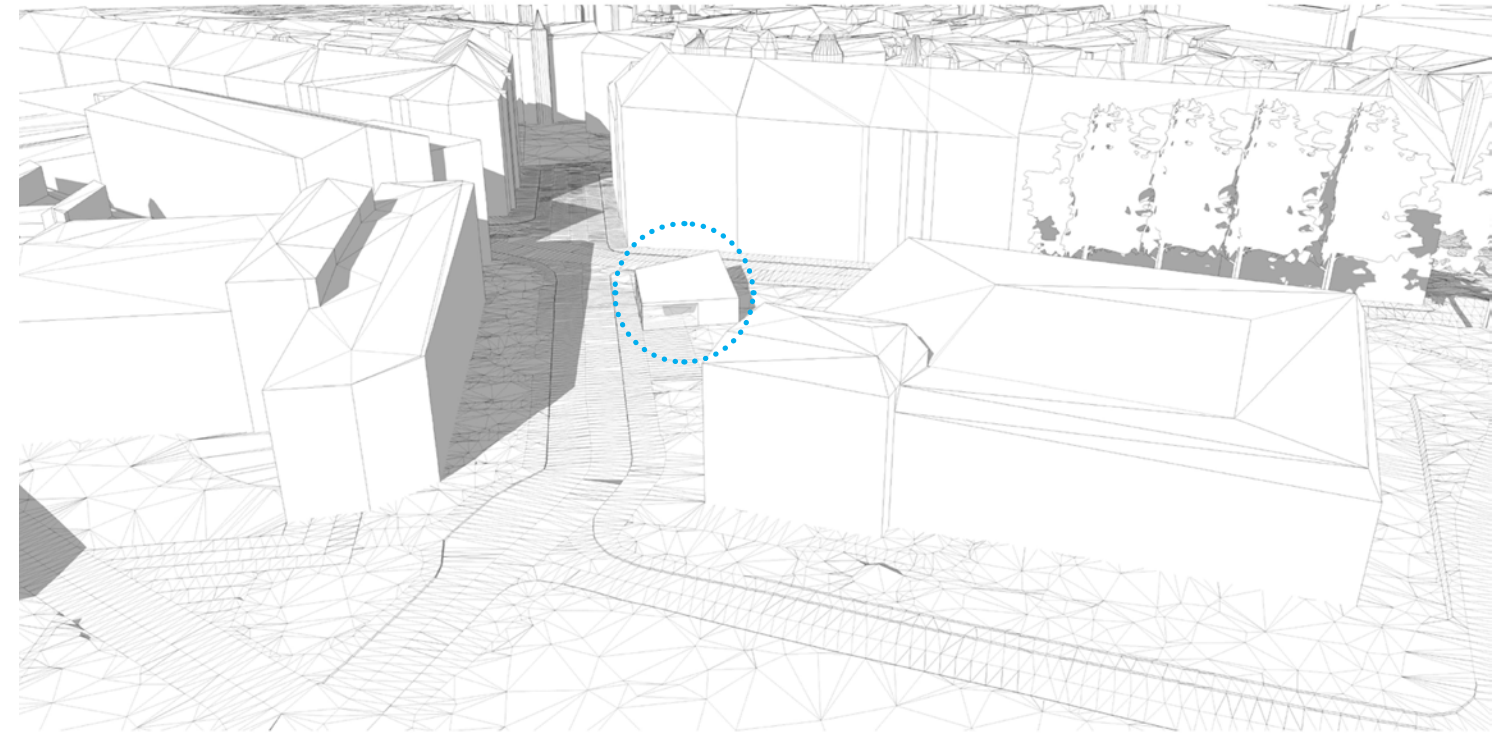
Sammantaget bedöms den indirekta påverkan innebära ingen eller en liten konsekvens för kulturmiljön.

KUMULATIVA EFFEKTER

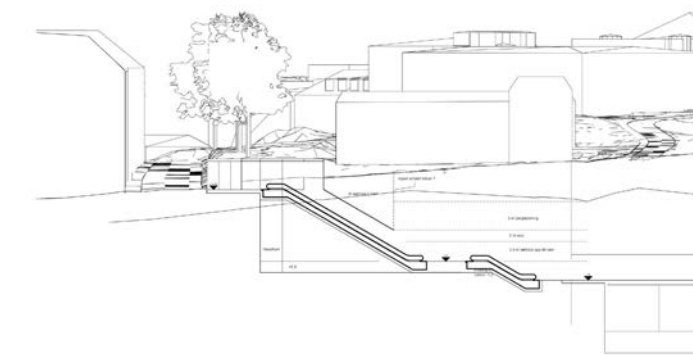
En stationsuppgång vid gamla Hovrätten riskerar att ge kumulativa effekter i form av nya hårdgjorda ytor som tar parkmark i anspråk. Ny byggnads höjd och skala utgör också en kritisk punkt.

Det går inte att utesluta att byggnader i anslutning till schaktområdet och järnvägstunneln i samband med såväl byggskedet som driften av Västlänken kan komma att beröras av vibrationer. Även äldre rustbäddar och grundläggning kan komma att påverkas genom förändrade grundvattennivåer.

Det pågår arbete med att ta fram detaljplaneprogram för Campus Näckrosen samt detaljplan för bostäder vid Carlandersplatsen och nya lokaler för Humanisten. Detta kan antas få kumulativa effekter för kulturmiljön i området.

ALT. 2, UPPGÅNG I SEPARAT BYGGNAD I KORSNINGEN OLOF WIJSGATAN/ JOHANNEBERGSGATAN NORR OM GAMLA HOVRÄTTEN, NY UPPGÅNG MARKERAD MED BLÅ CIRKEL

SEKTION, UPPGÅNG ENLIGT ALT. 2

UNGEFÄRLIGT LÄGE FÖR PLACERING AV UPPGÅNG ENLIGT ALT. 2